

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20.04.2010, sp. zn. 22 Cdo 692/2010, ECLI:CZ:NS:2010:22.CDO.692.2010.1

Číslo: 33/2011

Právní věta: Jestliže stavebník zřídí stavbu podzemního vedení veřejné telekomunikační sítě na cizím pozemku, ač na to nemá právo, je vypořádání právního vztahu vzniklého v důsledku této neoprávněné stavby podle § 135c obč. zák. v pravomoci soudu.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 20.04.2010

Spisová značka: 22 Cdo 692/2010

Číslo rozhodnutí: 33

Číslo sešitu: 3

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Stavba neoprávněná, Telekomunikace

Předpisy: § 135c obč. zák.
§ 147 předpisu č. 127/2005Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Žalující společnost se domáhala, aby soud zřídil „věcné břemeno spočívající ve zřízení a provozování podzemního vedení veřejné telekomunikační sítě k pozemku parc. č. 1438/2, zapsanému na LV č. 131 pro k. ú. Ch.“, jehož vlastníkem je žalovaná, „v rozsahu vymezeném geometrickým plánem č. 690-919/2001 pro katastrální území Ch., vyhotoveným V. a. s., který byl ověřen Ing. H. P. dne 26. 11. 2001 pod č. 131/2001 a Katastrálním úřadem v B. pod č. 920/2001, s tím, že věcné břemeno se zřizuje „na dobu neurčitou ve prospěch držitele telekomunikační licence“.

Žalobkyně je držitelkou telekomunikační licence a buduje přes území České republiky veřejné telekomunikační vedení s napojením na evropskou datovou síť. Schválená trasa optického kabelu byla proponována na dvou místech i přes pozemek p. č. 1438/2 ve vlastnictví žalované v délce 6,93 a 30,53, celkem 37,46 běžných metrů. Výstavbu díla včetně inženýrských prací zajišťovala společnost V., která se před zahájením prací neúspěšně obrátila na žalovanou s návrhem na uzavření dohody o zřízení věcného břemene. Společnost V. poté podala stavebnímu úřadu návrh na zřízení věcného břemene, kterému tento úřad vyhověl; aniž však vyčkala rozhodnutí o odvolání proti zřízení věcného břemene, „pod tlakem termínů a s ohledem na veřejný zájem“ vedení na pozemku žalované položila.

Referát regionálního rozvoje Okresního úřadu v B. rozhodnutím ze dne 11. 3. 2002 rozhodnutí o zřízení věcného břemene zrušil; navrhovatelku odkázal na řešení věci návrhem na vypořádání neoprávněné stavby podle § 135c obč. zák. Proto se žalobkyně obrátila na soud.

O k r e s n í s o u d v Břeclavi („soud prvního stupně“) usnesením ze dne 20. 6. 2006, výrokem pod bodem I., zastavil řízení ve věci žaloby na zřízení níže specifikovaného věcného břemene a výrokem pod bodem II. rozhodl, že „věc bude po právní moci tohoto usnesení postoupena Městskému úřadu v B., stavebnímu úřadu“; dále rozhodl o nákladech řízení.

Soud prvního stupně dospěl k závěru, že ve věci se nejedná o návrh na zřízení „klasického“ věcného břemene upraveného v § 151n a násl. obč. zák., které má soukromoprávní povahu. Jde o veřejnoprávní nárok na zřízení věcného břemene podle § 91 odst. 3 zákona č. 151/2000 Sb., o telekomunikacích. Pravomoc k omezení vlastnického práva zřízením věcného břemene ve veřejném zájmu náleží stavebnímu úřadu; soudy v občanskoprávním řízení neprojednávají věci vyplývající z veřejnoprávních vztahů (§ 7 odst. 1, 3, § 103 a § 104 odst. 1 o. s. ř.).

K r a j s k ý s o u d v Brně jako soud odvolací k odvolání obou účastníků usnesením ze dne 19. 1. 2007 potvrdil usnesení soudu prvního stupně a rozhodl o nákladech odvolacího řízení; s právním názorem soudu prvního stupně se ztotožnil.

Proti usnesení odvolacího soudu podává žalovaná dovolání, ve kterém uplatňuje dovolací důvod uvedený v § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. Tvrdí, že soud měl rozhodnout tak, že se věcné břemeno nezřizuje a měl nařídit odstranění stavby „vzhledem ke skutečnosti, že věcné břemeno mělo být zřízeno před uložením kabelu“; jeho položení ji omezuje v nakládání s předmětným pozemkem, který je z tržního pohledu znehodnocen. Položením kabelu žalobkyní přes její pozemek bez jejího souhlasu došlo k porušení jejího vlastnického práva, a šlo tedy o postup v rozporu s Listinou základních práv a svobod. Navrhuje, aby dovolací soud zrušil rozhodnutí soudu prvního stupně a na ně navazující rozhodnutí soudu odvolacího a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Žalobkyně ve vyjádření k dovolání rovněž namítá, že obě rozhodnutí řešící otázku zda jde o občanskoprávní spor či o veřejnoprávní věc, jsou nesprávná. Poukazuje na to, že Krajský soud v Brně změnil v mezidobí náhled na příslušnost k vyřízení obdobných věcí, když v rozhodnutí pod sp. zn. 14 Co 345/2006 vyslovil právní názor, že od 1. 1. 2007 stavební úřady již nejsou příslušné ke zřizování věcných břemen v důsledku novelizace § 147 odst. 2 zákona č. 127/2005 Sb., provedené zákonem č. 186/2006 Sb., o změně některých zákonů souvisejících s přijetím stavebního zákona a zákona o vyvlastnění. K argumentaci žalované, že věcné břemeno mělo být zřízeno před realizací stavby, žalobkyně poukazuje na všechny okolnosti týkající se možnosti stavby v daném úseku a kromě dalšího na snahu žalované o zablokování možnosti vybudovat vedení o délce přes 500 km tím, že bude vznášet nepřiměřené nároky, přičemž šlo o stavbu ve veřejném zájmu. Nesouhlasí se závěrem odvolacího soudu, že v daném případě nejde o klasický druh věcných břemen, upravených v § 151n obč. zák., a že jde o institut náležející veřejnému právu. Navrhuje, aby dovolací soud předložil Ústavnímu soudu dotaz na „soulad novely § 147 odst. 2 zákona č. 127/2005 Sb. s právem České republiky“, s návrhem zrušit toto ustanovení i s ohledem na závazky vyplývající pro stát ze Směrnice EU č. 2002/21/ES, čl. 11. V případě, že by soud tomuto návrhu nevyhověl, domáhá se žalobkyně, aby dovolací soud zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil k projednání soudu prvního stupně. Žádá rovněž, aby se dovolací soud vyjádřil obecně k charakteru věcných břemen pro telekomunikační vedení z hlediska, zda mají být posuzována jako veřejnoprávní omezení, či jako klasická věcná břemena podle § 151n obč. zák.

N e j v y š š í s o u d zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Nejvyšší soud po zjištění, že dovolání je přípustné podle § 239 odst. 1 písm. a) o. s. ř., že je uplatněn dovolací důvod upravený v § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. a že jsou splněny i další náležitosti dovolání

a podmínky dovolacího řízení (zejména § 240 odst. 1, § 241 odst. 1 o. s. ř.), napadené rozhodnutí přezkoumal a zjistil, že dovolání je důvodné.

Podle čl. II. – přechodná ustanovení, bodu 12 zákona č. 7/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, účinného od 1. 7. 2009 (vyjma ustanovení čl. I bodů 69, 71 a 100, ustanovení čl. XIII a ustanovení čl. XVII bodu 1, která nabývají účinnosti 23. 1. 2009), dovolání proti rozhodnutím odvolacího soudu vyhlášeným (vydaným) přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona se projednají a rozhodnou podle dosavadních právních předpisů; užití nového ustanovení § 243c odst. 2 tím není dotčeno.

Dovolací soud proto při projednání dovolání postupoval podle občanského soudního řádu ve znění účinném před jeho novelizací provedenou zákonem č. 7/2009 Sb.

V dané věci se postup soudů opírá o právní názor, že žalobou uplatněný nárok je veřejnoprávní povahy a že rozhodnutí o něm není v pravomoci soudu. Dovolání s tímto názorem nijak výslovně nepolemizuje a je na samotné hranici projednatelnosti; jen z toho, že dovolatelka se domnívá, že soud měl vyslovit, že „věcné břemeno se nezřizuje a měl nařídít odstranění stavby“ lze odvodit námitku, že soud měl věc projednat a věcně rozhodnout a že nebylo namíste zastavení řízení a postoupení věci stavebnímu úřadu. Vyjádření k dovolání se pak s jeho obsahem mýjí, jsou tu vlastně uplatněny samostatné námitky proti rozhodnutí odvolacího soudu. Rozhodnutí odvolacího soudu lze v dovolacím řízení přezkoumat jen z důvodů uplatněných v dovolání (§ 242 odst. 3 o. s. ř.). Přitom je dovolací soud vázán nejen tím, který z dovolacích důvodů byl uplatněn, ale i tím, jak byl důvod vyličen, tj. v jakých okolnostech dovolatel spatřuje jeho naplnění; z tohoto hlediska však není vázán vyjádřením k dovolání.

Obdobnou věc řešil Nejvyšší soud v usnesení ze dne 30. 7. 2007, sp. zn. [22 Cdo 49/2007](#), publikovaném např. na internetových stránkách Nejvyššího soudu (www.nsoud.cz); ze zásad tam uvedených lze přiměřeně vyjít i v této věci.

V občanském soudním řízení projednávají a rozhodují soudy spory a jiné právní věci, které vyplývají z občanskoprávních, pracovních, rodinných a obchodních vztahů, pokud je podle zákona neprojednávají a nerozhodují o nich jiné orgány (§ 7 odst. 1 o. s. ř.). Spory a jiné právní věci uvedené v odstavci 1, o nichž podle zákona rozhodly jiné orgány než soudy, soudy v občanském soudním řízení projednávají a rozhodují za podmínek uvedených v části páté tohoto zákona (§ 7 odst. 2 o. s. ř.).

Zřídí-li někdo stavbu na cizím pozemku, ač na to nemá právo, může soud na návrh vlastníka pozemku rozhodnout, že stavbu je třeba odstranit na náklady toho, kdo stavbu zřídil (dále jen „vlastník stavby“). Pokud by odstranění stavby nebylo účelné, přikáže ji soud za náhradu do vlastnictví vlastníku pozemku, pokud s tím vlastníkem pozemku souhlasí. Soud může uspořádat poměry mezi vlastníkem pozemku a vlastníkem stavby i jinak, zejména též zřídit za náhradu věcné břemeno, které je nezbytné k výkonu vlastnického práva ke stavbě (§ 135c obč. zák.). Podle tohoto ustanovení lze vypořádat i neoprávněnou stavbu zřízenou v souvislosti s výkonem oprávnění vyplývajících z veřejného práva (tedy pokud stavebník neměl podle právních předpisů oprávnění stavbu na cizím pozemku zřídit), nestanoví-li zvláštní zákon jinak.

Podle § 90 odst. 1 zákona č. 151/2000 Sb., o telekomunikacích a o změně dalších zákonů, zrušeného zákonem č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o elektronických komunikacích), platilo: „Držitel telekomunikační licence ke zřizování a provozování veřejné telekomunikační sítě a držitel osvědčení o registraci ke zřizování a provozování veřejných telekomunikačních sítí určených výhradně k jednosměrnému šíření televizních signálů po vedení jsou ve veřejném zájmu oprávněni a) zřizovat a provozovat na cizích pozemcích nadzemní a

podzemní vedení telekomunikační sítě, včetně jejich opěrných a vytyčovacíh bodů, telefonní budky pro veřejné telefonní automaty, přetínat tyto pozemky vodiči a umísťovat v nich vedení telekomunikační sítě, b) po dohodě s vlastníkem budovy zřizovat a provozovat v cizích budovách vnitřní telekomunikační rozvody, koncové body telekomunikační sítě, přípojná telekomunikační vedení pro veřejné telefonní automaty a telekomunikační zařízení veřejné telekomunikační sítě.“

Podle § 147 odst. 2 zákona č. 127/2005 Sb. v platném znění (od 1. 1. 2007), platí: „Nedošlo-li předem dnem nabytí účinnosti tohoto zákona mezi podnikatelem a vlastníkem nemovitosti k dohodě pro výkon oprávnění podle § 90 odst. 1 písm. a) a b) zákona č. 151/2000 Sb. a k dohodě o náhradě za omezení vlastnického práva, rozhodne o zřízení věcného břemene a o výši náhrady vyvlastňovací úřad podle tohoto zákona, pokud s výkonem oprávnění nebylo započato“.

Dovolací řízení je řízením přezkumným; proto dovolací soud vychází z právního i skutkového stavu v době vydání dovoláním napadeného rozhodnutí a ke skutečnostem nastalým později nemůže přihlížet.

V dané věci se žalobce návrhem, došlým soudu prvního stupně 8. 9. 2003, domáhal, aby soud vyslovil, že se „zřizuje věcné břemeno spočívající ve zřizování a provozování podzemního vedení veřejné telekomunikační sítě k pozemku“, a to „ve prospěch držitele telekomunikační licence“. V návrhu výslovně uvedl, že návrh opírá o ustanovení občanského zákoníku o neoprávněné stavbě (§ 135c odst. 3 obč. zák.), která byla již zřízena; uvedl též, že návrh na zřízení věcného břemene byl již v dané věci projednán stavebním úřadem, který tomuto návrhu nevyhověl a odkázal žalobce na projednání neoprávněné stavby podle § 135c obč. zák. v soudním řízení. V dané věci tak bylo z obsahu žaloby zjevné, že žalobce se domáhá vypořádání neoprávněné stavby podle § 135c obč. zák. Na tom nic nemění ani skutečnost, že petit žaloby odpovídá spíše návrhu na zřízení věcného břemene k zřizování a provozování podzemního vedení veřejné telekomunikační sítě ve smyslu § 90 odst. 1 zákona č. 151/2000 Sb.; podle § 135c odst. 3 obč. zák. lze jen zřídit věcné břemeno, jehož obsahem jsou oprávnění nezbytná k výkonu vlastnického práva ke stavbě, nikoliv břemeno „zřizování podzemního vedení veřejné telekomunikační sítě“. Věcné břemeno podle tohoto ustanovení lze zřídit jen ve prospěch vlastníka stavby, nikoli ve prospěch držitele telekomunikační licence. Nicméně protože z § 135c obč. zák. vyplývá určitý způsob vypořádání vztahu mezi účastníky, soud může překročit jejich návrhy a přisoudit něco jiného nebo více, než čeho se domáhají (§ 153 odst. 2 o. s. ř.), a žalobním návrhem tak není vázán. Nelze též přehlédnout, že podle § 147 odst. 2 zákona č. 127/2005 Sb. v platném znění lze zřídit věcné břemeno „pokud s výkonem oprávnění nebylo započato“ (zákon má zřejmě „výkonem oprávnění“ na mysli jednání, které by tvořilo obsah oprávnění, kdyby podle práva existovalo), tedy nikoliv až poté, co je vedení bez občanskoprávního titulu k takovému jednání položeno. To má význam i z hlediska stanovení výše náhrady za případné zřízení práva odpovídajícího věcnému břemenu (viz též odůvodnění R 42/2001 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

Jestliže tedy stavebník zřídí stavbu podzemního vedení veřejné telekomunikační sítě na cizím pozemku, ač na to nemá právo, je vypořádání právního vztahu vzniklého v důsledku této neoprávněné stavby podle § 135c obč. zák. v pravomoci soudu.

Návrh na vypořádání neoprávněné stavby tak bylo třeba věcně projednat. Pokud však odvolací soud návrh posoudil jako návrh na zřízení věcného břemene za účelem výkonu oprávnění podle § 90 odst. 1 písm. a) a b) zákona č. 151/2000 Sb. a postoupil jej stavebnímu úřadu, je jeho právní kvalifikace žaloby nesprávná a je tak dán dovolací důvod uvedený v § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř.

Dovolatelce nelze přisvědčit v tom, že soud měl naříditi odstranění neoprávněné stavby; to by bylo možno učinit jen k její žalobě (viz R 32/2002 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

K vyjádření žalobkyně dovolací soud poznamenává, že podmínkami pro vyhovění návrhu ve správním řízení se v dovolacím řízení nelze zabývat, stejně jako není možno přezkoumávat soulad veřejnoprávních norem, podle kterých by mělo být ve správním řízení rozhodováno, s ústavními normami či s evropským právem. Rozhodným pro posouzení věci v občanském soudním řízení je § 135c obč. zák., jehož ústavnost není zpochybňována.

Z uvedeného je zřejmé, že dovolání je důvodné. Proto nezbylo, než rozhodnutí odvolacího soudu zrušit; vzhledem k tomu, že důvody, pro které bylo zrušeno rozhodnutí odvolacího soudu, platí i pro rozhodnutí soudu prvního stupně, zrušil dovolací soud i toto rozhodnutí a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243b odst. 2, 3 o. s. ř.).